

Mijn stad onze Planeet!

ALLE BEETJES HELPEN, WANT WE ZIJN
MET EEN MILJOEN BRUSSELAARS

Maandblad - November 2009 - nr. 49

België - Belgique

P.P. - P.B.

B - 010

P202224

- **Afval** > p3
Europa mobiliseert zich
- **Zoniënwoud** > p6
De impact van
de opwarming
van het klimaat
- **Grijze energie** > p7
Een onopvallende vervuiling
- **Verwarming** > p4 en 5
Kies voor intelligent
comfort!

LEEFMILIEU
BRUSSEL

- BIM -

7 november: de Energie-Uitdaging viert feest!

Voor het 4de jaar op rij nodigt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest u uit om opnieuw de Energie-Uitdaging aan te gaan. Doel: de schaar zetten in uw energiefactuur en de jaarlijkse uitstoot van CO₂ met één ton per deelnemend gezin naar beneden halen.

Met deze uitdaging wil het Gewest mensen aanzetten tot energiebesparend gedrag zonder dat daarvoor moet worden ingeboet aan comfort. Geïnteresseerd? Leefmilieu Brussel nodigt u uit op 7 november in het Théâtre de Poche voor een feest voor klein en groot, met animatie, gratis biodiner, concert en fuif.

Info en verplichte reservatie: www.defi-energie.be – 0800 85 301

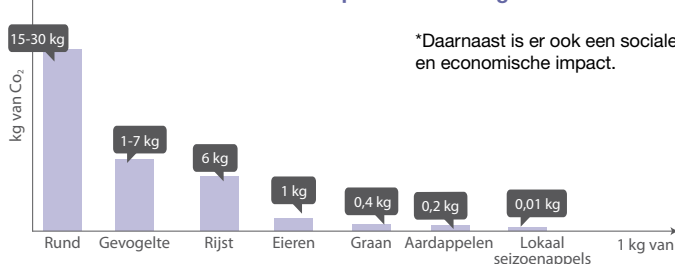

78 % van de Brusselaars onderschat de impact van vlees op het leefmilieu

We hadden het er al eens over: 350.000 Brusselaars zeggen hun vleesverbruik te beperken om het milieu te sparen. Toch eet de Belg gemiddeld nog 120 gr vlees per dag.

Voor de gezondheid wordt aanbevolen om tussen 75 en 100 gr vlees per dag te eten. Alles wat daar boven gaat, kan voor problemen zorgen (hart- en vaatziekten, diabetes, zwaarlijvigheid, reuma,...). De impact van het overmatige gebruik van vlees is ook voelbaar op het niveau van de planeet. En die impact wordt nogal onderschat: onze "ecobarometer", een enquête gevoerd bij 802 Brusselaars die representatief zijn voor de bevolking, heeft aangetoond dat 78% van de bevolking de impact van vlees op het leefmilieu onderschat in vergelijking met andere voedingsproducten. Het is dus beter voor uw gezondheid én voor uw portefeuille om uw vleesverbruik te milderen, om de vleessoorten te variëren, om meer fruit, groenten en graansoorten te verbruiken en om de lokale seizoensproducten te verkiezen. En nog interessanter wordt het wanneer we op zoek gaan naar lekkere alternatieven ter vervanging van vlees. U verneemt er meer over in onze praktische fiches, die u kunt bestellen via 02 775 75 75 of inkijken op www.leefmilieubrussel.be > particulier > mijn voeding

Het effect van voedsel op de verwarming van het klimaat*

Pollutiepieken: een piek, die pak ik aan

In de winter kunnen pollutiepieken veroorzaakt door uitlaatgassen van auto's, industrie en verwarmingsinstallaties gevolgen hebben voor onze gezondheid en ons milieu. Om

**EEN PIEK,
DIE PAK IK AAN**

de nefaste gevolgen daarvan te milderen, heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest drie soorten maatregelen ingevoerd naar gelang van het bereikte vervuivingsniveau.

Drempel 1 Snelheidsbeperking tot 90 km/u op de Ring en tot 50 km/u op de andere wegen.

Drempel 2 Aan deze beperkingen van drempel 1 wordt een systeem van alternatief verkeer toegevoegd en de temperatuur wordt beperkt tot 20°C in openbare gebouwen.

Drempel 3 (zeer uitzonderlijk): Rijverbod voor alle voertuigen (behalve voertuigen met een toelating) en temperatuurgrens van 20°C uitgebreid naar alle kantoren.

Een gratis sms-service brengt u op de hoogte van een pollutiepiek. Inschrijven doet u via www.pollutiepiek.be

Mijn stad onze planeet

Maandelijkse publicatie (verschijnt maandelijks, behalve in januari, juli en augustus) - Leefmilieu Brussel - Gulledele 100 - 1200 Brussel Tel. 02 775 75 75 - info@leefmilieubrussel.be - www.leefmilieubrussel.be V.U. : J.-P. Hannequart en E. Schamp. **HERLEZINGCOMITÉ** : Xavier Van Roy, Mathieu Molitor, Louis Grippa, Rik De Laet. **REDACTIE** : Saâd Kettani (www.karakterere.be) **FOTO** : K.ractère : p.2, 3, 4/5, 6 en 7 / leefmilieubrussel.be : p. 2. **PRODUCTIE** : www.4sales.be © **IBGE-BIM** - Gedrukt met plantaardige inkt op gerecycleerd papier.

WEG MET DE AFVALBERG! Brussel en de andere gewesten trekken van 21 tot 29 NOVEMBER TEN STRIJDE

Het beste afval is het afval dat niet bestaat. Met die leuze in het achterhoofd bundelen de organisatoren van de Europese Week van de Afvalvermindering, waaronder ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, opnieuw hun krachten om de afvalberg te doen slinken.

De Europese Week van de Afvalvermindering (met de steun van het Europese programma Life) wil over heel Europa zoveel mogelijk deelnemers mobiliseren om duurzame acties op poten te zetten in de strijd tegen afval.

Aan de editie van 2009 nemen een twintigtal regio's uit 9 landen (waaronder, naast het Brusselse, ook het Vlaamse en Waalse Gewest) deel. Maar dit afvalverminderingproject wil in de toekomst present zijn in alle 27 Europese lidstaten.

In 2008 liep er al een proefeditie in Brussel. Hieraan namen 84 geëngageerde instellingen en verenigingen deel, goed voor zo'n 77.000 deelnemers. Wij stellen twee van de vele initiatieven van die eerste editie aan u voor...

De 'Zero waste'-uitdaging van Bral
Bral (Brusselse Raad voor het Leefmilieu) besliste stevig uit de hoek te komen: de medewerkers van de vzw stelden een behoorlijk ambitieus 'zero waste'-plan op.

Gedurende een week gingen alle vuilzakken (witte, blauwe en gele) onverbiddelijk dicht en zou er geen gram afval worden geproduceerd. Het personeel voegde de daad bij het woord, drukte niets meer af op papier, en gebruikte herbruikbare potjes en kommen (tupperware, drinkbekers, enz. - wat ze sowieso al het hele jaar door doen) alsook retourflessen voor het eten en drinken. Organisch afval werd gecomposteerd. Aan het eind van de rit bleek de uitdaging zo goed als volledig geslaagd: er waren slechts enkele bladen bedrukt en de vuilnisbakken hadden een streng dieet te verduren gekregen!

De '2 vellen'-uitdaging van de Parc Schuman-school

De Parc Schuman-school uit Sint-Lambrechts-Woluwe schreef zich in voor de proefeditie van de Week van de Afvalvermindering met haar project 'minder papier verbruiken voor een beter milieu', een project dat al 4 jaar lang loopt in de school. Naar aanleiding van deze week werden de leraren bovendien uitgedaagd om, per dag, niet meer dan 2 vellen papier te gebruiken. Een 'Milieuraad' van

Liever recupereren dan weggooien

leerkrachten en leerlingen coördineerden de diverse initiatieven van de verschillende klassen. De leerlingen legden een composthoop aan voor organisch afval, zorgden voor gezamenlijke tussendoortjes om minder afval te produceren, verzamelden inktpatronen, enz. Ook dit jaar is de school opnieuw op de afspraak. Voor de editie 2009 zullen de leerlingen het gebruik van herbruikbare drinkbekers toevoegen aan hun reeds uitgebreide lijst met inspanningen ten voordele van het milieu. Een prachtig initiatief!

Wie neemt deel?

Na een oproep aan tal van Brusselse instellingen (bedrijven, scholen, woongemeenschappen, verenigingen, enz.) hebben zich heel wat kandidaten gemeld om mee te helpen aan het afsnaken van de afvalberg. Er werd een hele reeks acties voorgesteld waarvan de meeste open staan voor het grote publiek. Zo kan iedereen zijn steentje

bijdragen via concrete initiatieven en handelingen om minder afval te produceren (de oproep wordt afgesloten op 6 november).

Bekijk het actieprogramma van de Week van de Afvalvermindering op www.leefmilieubrusseel.be of vraag telefonisch informatie via 02 775 75 75.

Engageer u!

Leefmilieu Brussel publiceert een nieuwe brochure: 'Minder afval produceren. 100 tips om duurzaam te consumeren'. U zal er heel wat ideeën in vinden die ook u, dagelijks, zonder moeite kan toepassen om uw afvalproductie te verminderen.

Bestel de gratis brochure: www.leefmilieubrusseel.be of 02 775 75 75

Verwarming: kies voor INTELLIGENT COMFORT

Verwarming slurpt de helft van ons energiebudget op. Dat betekent een aanzienlijke kost aan het einde van de maand. Gelukkig kunnen we die factuur, zonder zware investeringen, flink verlagen.

De doeltreffendste handeling

1 We beseffen niet altijd hoe groot de impact van een kleine handeling kan zijn. Een voorbeeld: de omgevingstemperatuur in een leef- of kantoorruimte met één graad verlagen. Wist u dat de overschakeling van 20° naar 19°C, voor een besparing van 7% op uw verwarmingsfactuur zorgt? En als u van 22° naar 19°C gaat, bespaart u maar liefst 20%. Goed om weten, niet? Mits wat gewenning en een leuke trui zult u snel wennen aan de 19°C en ze niet meer kunnen missen (zie kaders).

Ook 's nachts vliegen de euro's vaak onnodig de deur uit. Nochtans zijn enkele graden minder in de slaapkamer goed voor uw conditie en uw gezondheid: 16°C is voldoende en... u zult erbij slapen als een roosje.

En wat met uw leegstaande woning overdag, wanneer u bent gaan werken? Is het echt nodig dat de temperatuur de hele tijd op 19° of 20°C blijft? Als u de temperatuur bij uw vertrek 's ochtends op 16°C instelt, duurt het 's avonds slechts een paar minuutjes om het opnieuw lekker warm te krijgen.

▶ Een graadje minder, een trui meer ... lang leve intelligent comfort.

Bent u meerdere dagen van huis, als u op vakantie gaat bijvoorbeeld, zet dan de thermostaat op de antivriesstand (8°C). Zo voorkomt u nutteloos (en dus extra duur) energieverbruik. Hebt u geen centraal klimaatregelingsysteem? Zet dan al uw thermostaatkranen op stand 1 (12°C).

We hebben hier nog heel wat andere tips voor u. Niet moeilijk, maar o zo praktisch.

5 andere tips om nutteloze uitgaven te voorkomen

2 Hou uw radiatoren en andere convectoren stofvrij om een optimale werking te garanderen. Stof houdt tenslotte warmte te-

gen. Ontlucht uw radiatoren verschillende keren per jaar, vooral als de onderkant van de radiator warm aanvoelt maar de bovenkant koud blijft. Controleer vervolgens of het niet nodig is het waterniveau van uw installatie bij te vullen (kranen in de buurt van de verwarmingsketel). Laat uw verwarmingsketel regelmatig onderhouden.

3 Leg niets op de radiatoren of plaats er geen zetel of ander meubel voor: zoniet verkleint de oppervlakte om warmte vrij te geven en verliest u 10% aan efficiëntie. Reflecterende panelen plaatsen tussen de muren en de radiatoren bevordert warmteverspreiding en beperkt het warmteverlies via buitenmuren met tot 70%.

4 Het is uitermate belangrijk uw kamers te verluchten en te ventileren. Het is aangeraden elke dag 2 keer uw ramen minstens 15 minuten open te zetten. Schakel in de winter uw verwarming even uit en beperk de verluchting tot 15 minuten: zo wordt de lucht in de kamer volledig verversd zonder de muren af te koelen. Ruimtes verluchten en ventileren verlaagt de luchtvochtigheid en bevordert een vlottere verwarming. Meer nog, de lucht die u inademt is van veel betere kwaliteit en dat is goed voor uw gezondheid.

Catherine Vilain, Oudergem

Minder verwarmen = EEN BETERE gezondheid!

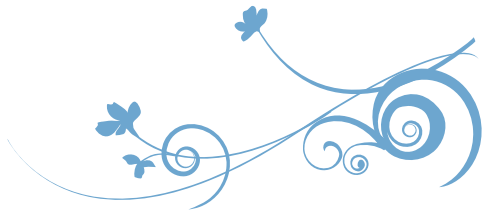
"Ik geloofde er aanvankelijk geen snars van. Ik was ervan overtuigd dat een of twee graden minder in de woonkamer me zouden doen rillen van de kou. Maar omdat een collega niet afhield, heb ik me toch laten

overtuigen... en ik ben er flink van geschrokken. Na overleg met mijn gezin draaiden we de thermostaat van 21° naar 19°C. De eerste dagen konden we best een trui gebruiken. Maar iedereen wende erg snel aan de lagere temperatuur. En vandaag kunnen we die 19°C

zonder problemen verdragen, zelfs in T-shirt! Ik durf zelfs te beweren dat we ons beter in vorm voelen dan voordien. En elke euro die we besparen op de verwarmingsfactuur, gaat rechtstreeks naar ons vakantiebudget ... het is een perfecte win-winsituatie!"

ORT!

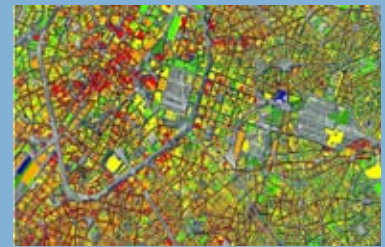
THERMOGRAFIE Dakisolatie spotten vanuit de lucht

30% van alle warmteverlies van een gebouw komt door het dak. Om een idee te kunnen vormen van de omvang van deze verliezen, cirkelde een vliegtuig met een infraroodscanner aan boord in de nachten van 29 en 30 december 2008 over Brussel. Het doel van de operatie: vanuit de lucht een thermografische analyse maken van de hoofdstad om het warmteverlies via de daken in beeld te brengen. Dankzij deze kaart, die u op onze website kunt bekijken, kan iedereen zich een concreet beeld vormen van hoe het gesteld is met zijn dakisolatie. Uit een dak dat rood oplicht op de

foto gaat erg veel warmte verloren. Is het dak op de kaart groen tot blauw gekleurd, dan is er weinig of geen warmteverlies vastgesteld. Maar opgelet: thermografie is geen precieze methode om de energieprestaties van een gebouw te meten. Het is een relatieve en indicatieve meting: enkel het dak wordt bestudeerd en de resultaten kunnen verschillen afhankelijk van het feit of de woning al dan niet bewoond of verwarmd is, enz.

Kortom, thermografie brengt warmtegebreken inzake dakisolatie in kaart, maar om de exacte isolatiestaat van

uw woning in detail te bepalen, raden we u aan contact op te nemen met een consultant en/of een energieaudit te laten uitvoeren.

Kaart en informatie:

www.leefmilieubrussel.be/thermografie - 02 775 75 75

5

Sluit de deuren van niet-verwarmde kamers zodat de koude zich niet verspreidt over de rest van uw woning. In dezelfde lijn: sluit steeds de deuren tussen leefruimtes en gangen om warmteverlies te voorkomen. Deuren onderaan afdichten met isolerend materiaal is ook erg efficiënt: rubberen voegen/naden, afdekstrips, 'tochthonden', enz. U vindt ze in elke doe-het-zelfzaak.

6

Doe 's winters de gordijnen, zonblindes en rolluiken dicht zodra de zon verdwenen is. Op die manier gaat er zo'n 30 tot 50% minder warmte verloren langs de ramen, zeker bij koud weer. Hang gordijnen nooit over radiatoren of laat ze er nooit vlak boven hangen, want zo gaat alle warmte naar het koude glas in plaats van de kamer.

Isoleren = besparen

Kleine handelingen zijn prima, maar uw woning energie-efficiënter maken is nog veel beter. Des te beter uw dak, deuren en ramen geïsoleerd zijn, des te groter zal de impact zijn van uw nieuwe dagelijkse

handelingen. Dit geldt ook voor de verwarming: door een thermostaat voor de centrale woonkamer te combineren met thermostaatkranen in de andere kamers, zal u uw levenskwaliteit verbeteren en uw energiefactuur verminderen. Tot slot is het een goed idee een gecontroleerde luchtverversing te installeren, zoals bv. een mechanisch ventilatiesysteem met warmterecuperatie. U verbetert er de luchtkwaliteit mee in huis en bespaart tegelijk flink wat energie. En... voor al deze werkzaamheden kunt u profiteren van gewestelijke premies.

www.leefmilieubrussel.be/energiepremies

De mening van een **EXPERT**: "Een graad minder is tot 200 euro uitgespaard"

Een graad minder is een dikke PLUS voor uw portefeuille en onze planeet!

Marny Di Pietrantonio is energieauditor bij het instituut voor duurzame ontwikkeling ICEDD. Hij maakt voor ons de optelsom. "De verwarming een graad lager zetten (van 20° naar 19°C bijvoorbeeld), zorgt voor een besparing van 7% op het verwarmingsbudget. Als we de huidige stookolieprijzen

bekijken (+/- € 0,60/liter), kost het zo'n € 720 om een goed geïsoleerde woning van 100 m² te verwarmen. Als we de temperatuur met een graad doen zakken (7%) levert dat een besparing op van om en bij de € 50. Voor een identieke maar slecht geïsoleerde woning kan de besparing oplopen tot meer dan € 120. En dan houden we nog geen reke-

ning met het feit dat de stookolieprijzen misschien boven de drempel van de vorige lente kunnen klimmen (+/- € 1/liter), want dan zouden besparingen tot € 200 mogelijk kunnen zijn. En voor Moeder Aarde doet een daling van 7% van het energieverbruik ook deugd, want dat houdt in dat er 7% minder broeikasgassen worden uitgestoten. Om over na te denken."

Zoniënwood: BEHEERRICHTLIJNEN en VIERINGEN

Het Zoniënwood is de groene long van de hoofdstad. Het is naast een prachtig natuurlandschap ook een plek voor recreatieve en educatieve doeleinden, het is een toonbeeld in de strijd voor natuurbehoud (Natura 2000 natuurgebied) en het heeft via bosbouw zelfs een economische functie. Maar sinds kort rijst opnieuw de vraag wat de impact van de opwarming van het klimaat is op ecosystemen.

Het klimaat raakt ontregeld. Ook ons kleine land ontsnapt niet aan die diepgaande verandering. Het IPCC, een intergouvernementeel panel van experts over klimaatverandering, heeft een toekomstscenario ontwikkeld voor 2100. Het voorspelt dat het klimaat in de streek van het Zoniënwood vergelijkbaar zal zijn aan dat van het Loiredal. Dit houdt in:

- een stijging van de gemiddelde jaartemperatuur met 3°C en van de gemiddelde zomertemperatuur met bijna 4°C;
- ongeveer 15% minder neerslag in het groeiseizoen en zo'n 25% minder tijdens de zomer;
- om en bij de 20% minder winterse neerslag;
- meer en heviger winterse stormen (minder zeker).

Zullen er nog beuken zijn?

Uit een studie van een onderzoeksunit voor

bos- en natuurbeheer (FuSAGx), op vraag van Leefmilieu Brussel, blijkt dat de beuk in het Zoniënwood het ergst zal getroffen worden door de klimaatveranderingen. De vooruitzichten voor zijn voortbestaan zijn allesbehalve optimistisch. De kans is groot dat het natuurlandschap van het Zoniënwood ingrijpend zal evolueren gedurende de komende decennia. Om dit risico op een efficiënte manier aan te pakken, is Leefmilieu Brussel gestart met een perma-

nente inventaris van het bosgebied om de evolutie van de biodiversiteit en de bomen in het bijzonder nauw op te volgen. De gevolgen van het bosbeheer zijn al merkbaar: verjonging van het oude beukenbos, strategische keuzes tussen natuurlijke en artificiële verjonging, aanplantingen van diverse boomsoorten, de lancering van een systeem dat waakt over de gezondheid van het woud, de uitwerking van een brandplan... Aan projecten geen gebrek!

Meer info: www.leefmilieubrussel.be - 02 775 75 75

De Vrienden van het Zoniënwood vieren HONDERDJARIG bestaan

Ook de vereniging 'De Vrienden van het Zoniënwood' heeft heel wat projecten op stapel staan, want de vereniging viert in 2009 zijn honderdjarig bestaan. Het is een van de allereerste Belgische verenigingen voor natuurbescherming en is momenteel de oudste nog steeds actieve natuurvereniging. De oorspronkelijke beweegreden voor de oprichting was het unieke esthetische aspect van de plek. Maar al snel kwam daar wetenschappelijke interesse, natuurbescherming en de sociale functie van het bos bij. Tot in 1933 belette de vereniging de herhaalde pogingen om het Zoniënwood te gebruiken als oefenterrein voor manoeuvres

van het leger. De leden verzetten zich ook tegen de plannen voor een kerkhof, een steenbakkerij, een opslagplaats voor huisvuil, enz. Daarnaast startte de vereniging een heleboel andere initiatieven om het bos te promoten: begeleide wandelingen, de publicatie van kaarten, gidsen en een tijdschrift, lezingen, besprekingen, enz. Op 2 december 1959 werd, naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van de vereniging, het bos officieel erkend als natuurdomein. 'De Vrienden van het Zoniënwood' ijveren nog steeds voor het opzetten van een ecologisch netwerk met andere grote nabijgelegen bossen (het Hallerbos en het Meerdaalbos) en de bouw van ecoducs over wegen die bosgebieden versnipperen om de teloorgang van de biodiversiteit te voorkomen.

VERJAARDAGSVIERINGEN

De vzw heeft beslist om 2009 op te luisteren met een aantal feestelijke activiteiten om zijn honderdjarig bestaan te vieren, maar ook – en vooral – om aan zoveel mogelijk mensen uit te leggen welke grote veranderingen het Zoniënwood heeft moeten ondergaan in de afgelopen dertig jaar. Het hoogtepunt van de feestelijkheden wordt de tentoonstelling 'Het Zoniënwood, uniek patrimonium met toekomstmuziek' die in november en december 2009 te bezichtigen is in de Sint-Gorikshallen. Naar aanleiding van dit evenement zullen er twee boeken worden gepubliceerd. Gelukkige verjaardag!

www.amissoignes-vriendenzonien.be - 02 215 17 40

Grijze energie: een vorm van **HEIMELIJKE** en onopvallende vervuiling!

Iedereen is akkoord dat we energie moeten besparen om het milieu te beschermen. Maar waar er geen gebrek is aan initiatieven voor het beperken van rechtstreeks energieverbruik (verwarming, verkeer, ...), zijn er dat heel wat minder rond 'grijze energie'. Grijze energie staat voor de energie die wordt gebruikt bij het produceren, vervoeren, verwerken, behandelen en recyclen van afval van consumptiegoederen. In bepaalde industrieën zoals voeding en elektronische producten is de impact van die grijze energie enorm groot!

Grijze energie op het menu

Wist u dat de grijze energie in onze hedendaagse voeding overeenstemt met ongeveer een vijfde van alle energie die in de rijke landen wordt verbruikt?

Want er is energie nodig om, bijvoorbeeld, serres te verwarmen waarin tomaten worden gekweekt in hartje winter. En het vliegtuig dat lamsboutjes uit Nieuw-Zeeland aanvoert, heeft brandstof nodig. Zo ook de vele vrachtwagens die ze nadien van de luchthaven tot in de supermarkten vervoeren. Daarbij komt nog eens de energie die nodig is om de verpakkingen te maken en het voedsel te bewaren in vrieskamers... Dit alles samen levert een gepeperde 'rekening' op voor onze planeet. De keuzes die wij bij onze aankopen maken, zijn dus van fundamenteel belang.

lamsboutjes uit Nieuw-Zeeland aanvoert, heeft brandstof nodig. Zo ook

de vele vrachtwagens die ze

nadien van de luchthaven tot in de supermarkten vervoeren. Daarbij komt nog eens de energie die nodig is om de verpakkingen te maken en het voedsel te bewaren in vrieskamers... Dit alles samen levert een gepeperde 'rekening' op voor onze planeet. De keuzes die wij bij onze aankopen maken, zijn dus van fundamenteel belang.

WIST U DAT?

Ook met onze wagens kan het beter

Volgens een rapport van de Zwitserse overheid (2007) bedraagt de grijze CO₂-uitstoot van auto's 70% van de hoeveelheid rechtstreekse uitstoot. Bijvoorbeeld: een auto die 180 gram CO₂/km uitstoot, is in feite verantwoordelijk voor in totaal 306 gram CO₂/km.

Overvloed aan elektronische producten

Elektronica is een bedrijfstak die voortdurend evolueert. De toestroom van recente nieuwigheden blijft maar aanhouden: gsm, pda, mp3-speler, HD- of Blu-ray-dvd, platte schermen, huishoudtoestellen, spelconsoles met ingebouwde harddisk, enz.

Elk jaar worden in België om en bij de 79 miljoen elektrische en elektronische toestellen verkocht. Dat betekent gemiddeld zo'n 17 per gezin. Waarbij we niet mogen vergeten dat zo'n 93% van de gebruikte materialen van de producten die we verbruiken rechtstreeks op de schroothoop belanden. Enkele voorbeelden:

- ▶ Een nieuwe afwasmachine in de winkel heeft al ongeveer 1.000 kWh aan energie verbruikt, wat evenveel is als zo'n 770 wasbeurten.
- ▶ Om één batterij te maken, is het equivalent van 50 batterijen aan energie nodig.
- ▶ Voor elke elektrische kWh die we verbruiken in onze gebouwen, spenderen we 3 kWh.
- ▶ Met de energie van een aluminium blikje van 33 cl zou men 8 glazen flessen kunnen wassen, vullen en beplakken met een etiket.

Iedereen doet er aan mee

Onze consumptievoorkeuren hebben een rechtstreekse impact op de voetafdruk die we achterlaten op de planeet. Volgens een studie van het studiebureau X-Factor uit 2006 was 85% van de uitstoot van broeikasgassen in België afkomstig van het verbruiken van producten en diensten. Grijze energie is niet onvermijdelijk, het is in de eerste plaats afhankelijk van onze keuzes en gewoonten. We kunnen ons consumptiegedrag verbeteren zonder onze levensdanig overhoop te gooien en in te boeten aan comfort. **Hoe?**

- ▶ Door te kiezen voor duurzame kwaliteitsproducten.
- ▶ Door minder elektronische toestellen te kopen.
- ▶ Door toestellen te (laten) herstellen in plaats van ze te vervangen.

Zo kunnen we op een duurzame manier energieverstopping beperken. Het is aan ons om goede keuzes te maken.

DE IMPACT VAN EEN GSM

Eén enkele gsm van 90 gram genereert 75 kg afval bij zijn productie, d.w.z. 830 keer het eigen gewicht. Het is vooral de elektronische chip die aan de basis van al dit afval ligt. Daarom genereert een desktop van 20 kg bijvoorbeeld 1.500 kg afval, d.w.z. 75 keer het eigen gewicht. Dat is echter nog niet alles. De productie van de chip van uw gsm is verder ook goed voor een uitstoot van 100 kg CO₂, d.w.z. evenveel als een wagen die een afstand van 580 km aflegt (benzinewagen, bij een verbruik van 7 l/100)!

Ontdek het BOS in de WINTER

Het Zoniënwoud, de groene long van de hoofdstad, is een heus vogelreservaat. Om onze gevederde vriendjes te observeren, zijn de herfst en de winter ideale seizoenen: je kan veel verder kijken (de bomen zijn hun bladeren kwijt) en de modderige paadjes zijn de perfecte afdruk van het leven dat zich in het bos afspeelt. Het kost immers maar een kleine moeite om de sporen terug te vinden van een ree, een eekhoorn, een haas... of zelfs een everzwijn (jawel, die lopen nu ook rond in het Zoniënwoud!). Wil je ze herkennen, neem dan deze modelletjes met je mee.

eekhoorn

vos

everzwijn

egel

haas

ree

Actiedagen 'Jongeren keren het klimaat' het 27 november

Ook de scholen kunnen deelnemen aan de Week van de Afvalvermindering (zie p.2). We nodigen u uit om op vrijdag 27 november 2009 boeken en kleren in te zamelen. Ondernemingen uit de sociale economie zullen het materiaal komen ophalen dat u hebt ingezameld. En waarom die dag in uw school geen ruilbeurs organiseren voor kledij, boeken, gezelschapsspelletjes of iets anders? Hoe meer er wordt geruild, hoe voordeliger dat is voor het milieu. Met een onmiddellijk resultaat als gevolg. Want 1 kilo omgeruilde boeken betekent een besparing van 1,1 kg CO₂, en met 1 kilo omgeruilde kledij bespaart u 9 kg CO₂.

Meer informatie: www.jongerenkerenklimaat.be

Agenda

Om dit tijdschrift elke maand gratis te ontvangen: 02 775 75 75, abonnement@leefmilieubrussel.be of www.leefmilieubrussel.be

5/11 - OPLEIDING WORMCOMPOSTERING

Wormcompostering (binnenhuiscompost) zegt u wel wat? Het Huis voor Duurzame Ontwikkeling Mundo-B pakt uit met een theoretische opleiding voor het grote publiek.

Plaats: Mundo-B, Huis voor Duurzame Ontwikkeling, Edimburgstraat 18-26, 1050 Brussel. Van 19.30 tot 22 uur. **Info:** www.mundo-b.org - 02 894 46 01

07/11 - NATUURWANDELING POELBOS EN MOERAS VAN JETTE

Kennismaking met de twee gewestelijke natuurreservaten die zijn opgenomen in de Speciale Beschermingszone van Natura 2000: het Poelbos (een oude steengroeve die in de 17de eeuw werd herbebest) en het moeras van Jette (Gewestelijk Koning Boudewijnpark). Laarzen of stapschoen zijn aangeraden. Honden niet toegelaten.

Plaats: Poelbosreservaat, Laarbeeklaan 112, Jette. Van 14 tot 16.30 uur. **Info en reservatie:** Natagora - jean.rommes@natagora.be - 02 893 09 91

14 EN 29/11 - NATUURWANDELING PAARD EN BOS

De vzw Paard en Bos stelt twee wandelingen voor met span in het Zoniënwoud. De twee uur durende tocht heeft betrekking op een thema dat verband houdt met het bos.

Plaats: vertrek aan de schuur van de boerderij van het Rood-Klooster, Rood-Kloosterstraat, 1160 Brussel. Van 14 tot 16 uur. Prijs: 5€ volwassenen / 3€ kinderen. **Info en reservatie:** info@chevaletforet.be - 0478 681 001

22/11 - FESTIVITEIT FEEST VAN DE NATUUR

Het Feest van de Natuur in Molenbeek is georganiseerd door een verenigingscollectief. Er zullen infostands en allerlei animatie zijn rond het thema van de natuur, een plantenbeurs en een concert van Max Vanderforst. Feestelijk sfeertje en biohapjes.

Plaats: Marie-Josépark. Metrolijnen 1, 2, 5, of 6 (station Beekkant of Weststation). Van 9 tot 16 uur. Gratis. **Info:** mawauters@molenbeek.irisnet.be 02 412 36 93 of 02 412 36 86

22/11 - WILDE TUIN WILDE-PLANTENBEURS

Tijdens het Feest van de Natuur pakt Natagora uit met de Wilde-plantenbeurs "Natuur in de Tuin". Verkoop en ruil van wilde planten in de vorm van inheemse struiken, zaadjes van wilde bloemen...

Plaats: Marie-Josépark (zie hierboven). Van 10 tot 16 uur. Gratis.

Info: natureaujardin@natagora.be - 02 893 09 91

24/11 - CONFERENTIE STADSBIJEN

Conferentie over de diversiteit en het herkennen van bijen in België door Denis Michez in het kader van een cyclus over solitaire bijen en wespen.

Plaats: CIVA, Kluisstraat 55, 1050 Elsene. Van 19.30 tot 21.30 uur.

Info: Jean-Claude Hardy - hardy.jc@skynet.be - 0489 14 44 61

Voor al uw vragen:
mijnstadonzeplaneet@ibgebim.be